

AMÈRICA LLATINA VA A LES URNES

L'any de totes les eleccions

Paraguai, Bolívia, Panamà, Argentina, Brasil, Xile, Perú, quasi tot Amèrica Llatina haurà de decidir enguany qui portarà les regnes del subcontinent americà. Tot i així, les eleccions presidencials es presenten, per una o altra raó en cada cas, conflictives. Per damunt de tot plana un fantasma comú que les condiciona: la crisi econòmica.

Antoni Castel

Aquest és l'any d'eleccions a Amèrica Llatina. El primer acte començà a El Salvador el passat 19 de març, quan el candidat de l'Aliança Republicana Nacionalista (ARENA, extrema dreta), Alfredo Cristiani, derrotà amb facilitat el demòcrata cristià que heretava l'agonia física i política del president, José Napoleón Duarte, incapaç de desbloquejar les negociacions amb la guerrilla del Front Farabundo Martí d'Alliberament Nacional (FMLN). El segon es produí fa poc, quan els uruguaians decidiren oblidar els crims i altres vileses comesos pels militars durant la dictadura en votar en referèndum la proposta governamental d'aplicar la denominada *ley de obediencia debida*.

El mes de maig està atapeït de cites electorals: el dia 1, Paraguai; el 7, Bolívia i Panamà, i el 14, Argentina. Les eleccions que s'havien de celebrar el passat dilluns a Paraguai eren les primeres des de la caiguda del dictador Alfredo Stroessner, el 3 de febrer. Andrés Rodríguez, el general que enderrocà Stroessner més per motius personals que per anhel democràtic, ha permès una certa transparència en aquestes eleccions legislatives i presidencials. Rodríguez recull la innegable popularitat del Partit Colorado que ha governat amb Stroessner durant més de 40 anys i es presenta, segons les darreres estadístiques, com el favorit. El seu programa, poc renovador, incideix en «l'estabilitat política» del país i s'aprofita del recel dels paraguaians en votar altres opcions fins ara prohibides. És més que probable que el mateix Partit Colorado obtingui la majoria parlamentària perquè les lleis electorals adjudiquen els dos terços dels escons al grup més votat. La incògnita, tant per als paraguaians com per als analistes polítics, és el paper que obtindrà Domingo Laíno, líder del Partit Liberal Radical Autèntic (PLRA, centre),

Raúl Alfonsín, president d'Argentina.

la força d'oposició més infiltrada en sectors intel·lectuals i professionals. El PLRA es podria convertir en el primer grup opositor en un Parlament dominat pels colorados, ara despullats de stroessnerisme i transformats en adeptes de la tímida democratització endegada per Rodríguez.

Bolívia també escull president. El diumenge, els bolivians hauran d'escollir entre un seguit de propostes polítiques, que es redueixen a 3 possibilitats: el dretà general Hugo Bánzer, d'Acció Democràtica Nacional (ADN); el governamental Gonzalo Sánchez de Lozada, del Moviment Nacionalista Revolucionari (MNR), i l'esquerrà Jaime Paz Zamora, del Moviment d'Esquerra Revolucionària (MIR). Els tres tenen en comú que defensen el progra-

ma econòmic liberal aplicat per l'actual president, Víctor Paz Stensoro, des que substituï fa quatre anys Hernán Siles Suazo. Els defensors de la liberalització econòmica parlen de l'estabilitat monetària i la feble inflació, però també han de reconèixer l'augment de l'atur, la pobresa i la nutrició. Les enquestes d'última hora donaven un cert avantatge a Bánzer, un militar que ja governà amb mà de ferro Bolívia entre 1971 i 1978 i que mai ha amagat les simpaties pels moviments d'extrema dreta i els militars colpistes del continent.

Això no obstant, el text constitucional complica els resultats perquè només permet que un candidat assumeixi la presidència quan obtingui més del 51 per cent dels vots, una xifra bastant difícil d'assolir per Bánzer. Si cap candidat ultrapassa el 51 per cent, el Congrés ha d'elegir president d'entre els dos més votats i pot succeir que esculli l'aspirant amb menys vots, com ja ocorregué l'any 1985, quan els parlamentaris preferiren Paz Stensoro a Bánzer, que havia obtingut més suport popular.

El polèmic cas de Panamà

Les eleccions panamenyes seran les més controvertides perquè impliquen directament el general Manuel Antonio Noriega i els Estats Units, obstinats l'any passat a forçar la seva retirada. Com ha demostrat el temps, Noriega ha estat un dels fracassos més sonats de la política exterior de l'administració Reagan. Noriega serà l'àrbitre d'uns comicis que enfrontaran dues candidatures ben polaritzades: la governamental Coalició d'Alliberament Nacional (COLIMA) i l'Aliança Democràtica d'Oposició Civilista (ADOC), que recull l'esperit de les manifestacions de la Croada Civilista contra el general.

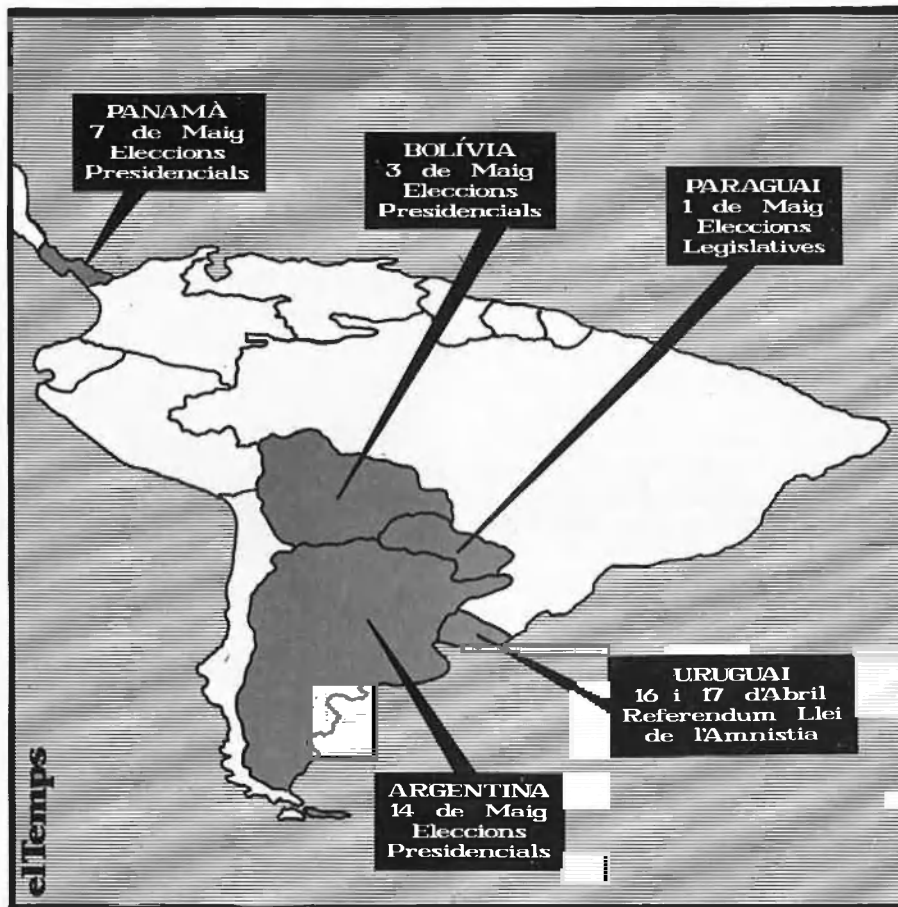
Carlos Duque és el candidat presidencial de Colima i compta amb el suport del seu grup, el Partit Revolu-

cionari Democràtic (PRD), i de les Forces Armades, veritable poder a l'ombra en aquest país centramericà. Duque també pot recollir el vot populista i nacionalista, sobretot en suburbis i el món rural, on encara és viva la imatge del general Omar Torrijos, que Noriega voldria succeir espiritualment. Guillermo Endara, amb un discurs anti-Noriega, és l'esperança dels sectors urbans il·lustres i de la burgesia especuladora, enfadada per la rebel·lia del general contra *l'amic americà*. Les enquestes són poc fiables, per partidistes, encara que presagien un resultat incert.

Argentina també ho té difícil: decidir el successor de Raúl Alfonsín, aquest honrat polític que ha tingut el valor d'engarjolar les juntes militars que sembraren el país de desapareguts. Alfonsín ha fracassat, però, en política econòmica, essencialment perquè rebé una Argentina desmoralitzada, crispada i destruïda per les receptes neoliberals dels *chicago boys* i el saqueig dels militars.

Carlos Menem, el polèmic candidat del Partit Justicialista (PJ, peronista), ha furgat en el passat per captar el vot nostàlgic, que demana el retorn del populisme i de les essències més simples del peronisme. Eduardo Angeloz, candidat de la Unió Cívica Radical (UCR), ofereix la continuïtat de la gestió d'Alfonsín, encara que promet reformes econòmiques per sortir del marasme actual. Dels dos discursos, el de Menem és el més atractiu, per contradictori, ja que recull l'esperit antiimperialista del general Juan Domingo Perón.

L'any finalitzarà amb les eleccions municipals a Perú i presidencials a Brasil i Xile. Les tres són prou decisives. A Perú, castigat per la crisi econòmica i la paranoia de Sendero Luminoso, s'amidaran les forces les dues coalicions que es disputaran el poder el març de 1990: la dretana Fredemo, de l'escriptor Mario Vargas Llosa, i Esquerra Unida, d'Alfonso Barrantes. La governamental Aliança Popular Revolucionària Americana (APRA) està pràcticament liquidada després d'aquests quatre anys

L'arribada de la democràcia no acabarà, en la majoria dels casos, amb la violència.

d'horrible gestió del president Alan García. A Brasil, s'estan definint els candidats. És més que probable que la batalla final es redueixi a Leonel Brizzola, del socialdemòcrata Partit Laborista Brasiler (PLB), un candidat del governamental Partit del Moviment Democràtic Brasiler (PMDB) i un altre de l'esquerra Partit dels Treballadors (PT), que ja domina l'alcaldia de São Paulo (15 milions d'habitants). A Xile, es buscarà substituir al dictador Augusto Pinochet. Hi podria haver tres candidats: el demòcrata-cristià Patricio Aylwin, amb el suport de les forces de la Concertació pel No del passat plebiscit presidencial; un aspirant dels sectors governamentals, que podria ser Hernan Buchi, i una altre de l'esquerra marxista, probablement Luis Maira, si abans no s'arriba a un acord per unir-se al projecte d'Aylwin. □